
OBSERVASJONSPRAKSIS I BARNEHAGE 2017

Høstsemesteret 2017 gjennomførte studenter på profesjonsstudiet i psykologi observasjonspraksis i lokale barnehager, der de observerte barns atferd ut fra forhåndsdefinerte kriterier. Metoden de brukte kalles systematisk observasjon, og går ut på å registrere observerbar atferd (som f.eks. type lek) på et registreringsskjema, ut fra tydelig definerte kriterier. Forskningsspørsmålene, kodingskjemaene, og koding manualene var utviklet av studentene selv, i grupper, med veiledning. Studentene jobbet parvis i barnehagene, og målet var å observere 20 barn i løpet av den uka de var i barnehagene. Hvert par samlet data til ett av fire større datasett, og hvert av disse datasettene danner grunnlaget for flere rapporter. Datasettene besto av data fra 63 til 114 barn.

Hensikten med observasjonspraksisen var å gi studentene mulighet til å se fenomener de har lært om i utviklingspsykologi ved å observere barns naturlige atferd. En videre hensikt med praksisen var at studentene skulle lære om metoden systematisk observasjon, samt utføre en studie fra idé til ferdig rapport. På grunn av



tidsbegrensninger var det ikke mulig å gjennomføre en studie som fyller alle kriteriene til en vitenskapelig rapport (det ble f.eks. ikke gjennomført pilotstudier, hvert barn ble bare observert i 30 minutter, og observatørene hadde begrenset øvelse i å kode atferden de så), og derfor må studentenes funn bli tolket med forsiktighet. Studiene gir likevel et interessant innblikk i barn i lokale barnehagers utvikling, og kan være til inspirasjon for fremtidige studier.

BARNS LEK

Lek er en svært betydningsfull aktivitet gjennom barndommen, som både gir glede, men også mulighet for sosial, kognitiv og fysisk utvikling. Tidligere forskning har vist at det både er

aldersforskjeller og kjønnsforskjeller i hvilken type lek barn leker, og dette var noe av det studentene ønsket å studere. Studentenes observasjoner repliserte følgende funn fra tidligere studier:

- Etter som barn blir eldre bruker de mer tid på å leke med andre barn, og mindre tid på alenelek.
- Mens mindre barns lek ofte er sentrert rundt et objekt, bruker eldre barn mer tid på lek som ikke involverer objekter.
- Gutter bruker mer tid enn jenter på å leke alene med objekter, og jenter bruker mer tid enn gutter på ulik type sosial lek.

SOSIAL INTERAKSJON

Hvordan tar barn initiativ til interaksjon?

En viktig faktor ved barns sosiale utvikling er hvordan de interagerer med andre barn og voksne. Noen av studentene undersøkte barns tilnæringsatferd, som er det første trinnet i sosial interaksjon. Sentralt relatert til dette er veldokumenterte kjønnsforskjeller i måter å tilnærme seg andre, der gutter har en tendens til å være mer fysiske, mens jenter har en tendens til å være mer verbale i sine måter å ta initiativ til sosial interaksjon. Det er også relevant at barn allerede i tidlig alder har en tendens til å leke mest med barn med samme kjønn som seg selv. Dette temaet er viktig fordi barns interaksjon med likekjønnede kan medføre forskjeller i gutter og jenters utvikling, og være med på å fremme forskjellene man ser i gutter og jenters interaksjonsmåter.

- Studentenes data repliserte tidligere funn om kjønnsforskjeller: jenter tok oftere initiativ til interaksjon med jenter enn med gutter, og vice versa. Denne preferansen for å leke med barn av samme kjønn var sterkere hos eldre enn hos yngre barn.
- Studentene fant ingen forskjell i hvor ofte gutter og jenter brukte en fysisk eller verbal tilnæringsmåte til andre. Imidlertid viste mer detaljerte analyser at gutter brukte en mer fysisk tilnæringsmåte når de tok kontakt med andre gutter enn når de tok kontakt med jenter, og jenter brukte en mer verbal tilnæringsmåte når de tok kontakt med jenter enn når de tok kontakt med gutter.

- Eldre barn tok mer initiativ til kontakt enn yngre barn, noe som stemmer med studier som viser at barns lek blir mer sosial med alderen.

Delt fokus: episoder med felles oppmerksomhet

Felles oppmerksomhet refererer til at to personer retter oppmerksomheten mot samme objekt eller hendelse. Barns evne til å delta i, og ta initiativ til episoder med delt oppmerksomhet, er en viktig del av deres sosiale-kommunikative utvikling, og noen av studentene valgte å observere denne typen atferd hos barn i ulike aldre.



- Eldre barn deltok oftere i episoder med delt oppmerksomhet enn yngre barn. Samtidig deltok yngre barn oftere i episoder med delt oppmerksomhet med voksne enn det eldre barn gjorde. Dette viser at interaksjon med andre barn blir viktigere med økt alder.
- Å sammenligne barns felles oppmerksomhet på bakgrunn i Piaget sin stadieteori viste ingen signifikante forskjeller. Barn i det sensorimotoriske stadiet (<24 måneder) og barn i det preoperasjonelle stadiet (>24 måneder) viste ikke forskjell i antall episoder med felles oppmerksomhet, verken sentrert mot objekt eller uten objekt. Dette betyr ikke nødvendigvis at det ikke er alders-relaterte forskjeller i felles fokus; det er mulig at disse endringene bare ikke følger Piagets stadier.

Prososial og antisosial interaksjon

Noen av studentene undersøkte prososial og antisosial interaksjon, og deres overordnede funn var at jenter hadde mer prososial atferd enn gutter, og gutter hadde mer antisosial atferd enn jenter. Både mengden prososial og antisosial interaksjon økte med alder, noe som er konsistent med funn fra andre studier som har vist en økning i barns initiativ til interaksjon med andre barn.

FYSISK AKTIVITET

Tidligere forskning har vært konsistent i sine funn av at gutter i gjennomsnitt er mer fysisk aktive enn jenter, og at denne forskjellen er tilstede allerede fra fødselen. Noen av studentene prøvde å replisere disse funnene hos lokale barnehagebarn.

- Resultatene repliserte ikke tidligere studiers funn om kjønnsforskjeller. Selv om gjennomsnittene av moderat-stor aktivitet viste en numerisk forskjell mellom gutter og jenter, der gutter hadde de høyeste verdiene, så var ikke forskjellene statistisk signifikante.
- Barns alder hadde en signifikant effekt på fysisk aktivitetsnivå, der eldre barn brukte mer tid på det laveste aktivitetsnivået (f.eks. lek sittende) enn yngre barn. Analysene av aktivitetsnivå sett under ett viste at yngre barn var i mer intens aktivitet enn eldre barn, og denne forskjellen kom spesielt av at yngre gutter var signifikant mer aktive enn eldre gutter.

Mangelen på kjønnsforskjeller i aktivitetsnivå er overraskende, og man kan reflektere over mulige forklaringer. En forklaring kan være at aktivitetsnivå er kulturspesifikt; de fleste tidligere studier er gjort i USA. Det er mindre kjønnsforskjeller i Norge enn i USA, og det kan være en mulighet for at aktivitetsnivå er jevnere bland jenter og gutter i Norge sammenlignet med USA. Studentenes resultater kan være en indikasjon på at videre forskning på kjønnsforskjeller i barns aktivitetsnivå i ulike kulturelle kontekster kan gi interessante funn.

Gabriella Óturai og Annie Årseth

Institutt for psykologi

UiT Norges arktiske universitet

Januar 2018